

geboden aan ganzen. Waar nodig zal met terreinbeherende instanties overleg worden gevoerd over de afstemming van het terreinbeheer op de opvangfunctie voor ganzen.

Aan de belangrijkste ganzegebieden wordt ook planologische bescherming geboden. Het doel is vooral de rust en openheid in deze gebieden veilig te stellen. Daarmee wordt voortgebouwd op de bescherming die ook nu al aan ganzen wordt geboden via het Structuurschema Natuur- en Landschapsbehoud. Diverse van de in dit structuurschema aangeduide belangrijke ganzegebieden zijn ook al aangewezen in provinciale streekplannen en gemeentelijke bestemmingsplannen.

Schadebeleid

Het beleid is erop gericht de ganzen waar mogelijk op te vangen in natuurgebieden en op minder schadegevoelige cultuurgewassen. Gestimuleerd zal worden dat ganzen worden verjaagd van schadegevoelige cultuurgewassen (bijvoorbeeld percelen ingezaaid met schadegevoelige akkerbouwgewassen en - in het late voorjaar - cultuurgrasland) naar minder schadegevoelige gronden (bv. graslandpercelen, percelen waar groenbemesters zijn ingezaaid en natuurterreinen).

Eventueel kan vergunning worden verleend voor het op beperkte schaal afschieten van ganzen ter ondersteuning van verjagingsakties. Voorwaarde is wel, dat de verjaging gecoördineerd gebeurt, zodat de ganzen niet van het ene schadegevoelige perceel naar het andere schadegevoelige perceel worden verjaagd. Bovendien geldt als voorwaarde, dat voldoende alternatief voedsel in de omgeving aanwezig moet zijn.

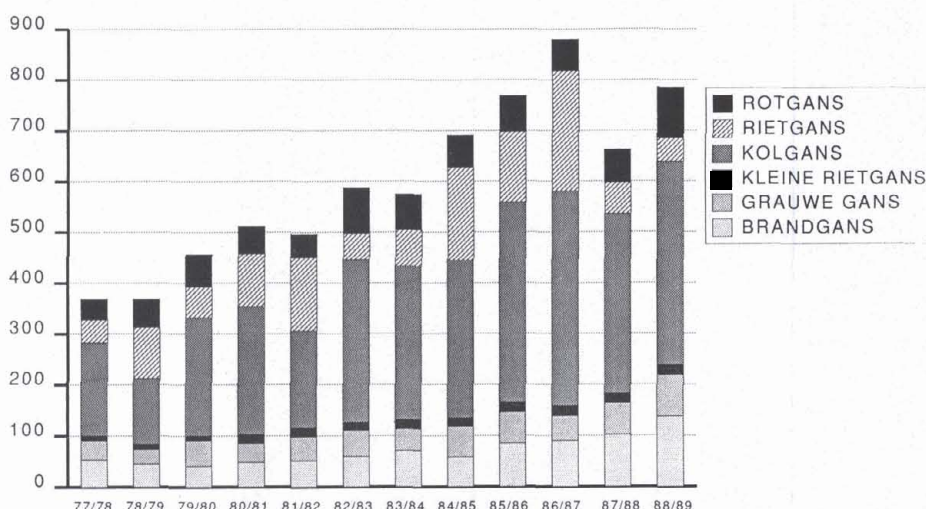

Fig. 1. Seizoenmaxima van de aantallen in Nederland verblijvende ganzen, uitgesplitst per soort, vanaf 1977/1978 (x 1.000). De gegevens over het seizoen 1988/1989 hebben een voorlopig karakter (bron: Ganzenwerkgroep Nederland/België).

Annual peak counts of geese in The Netherlands (x 1.000; the figures for 88/89 are provisional). Legend: Brent goose (Rotgans), Bean goose (Rietgans), White-fronted goose (Kolgans), Pink-footed goose (Kleine rietgans), Greylag goose (Grauwe gans), Barnacle goose (Brandgans).

De schade veroorzaakt door wilde ganzen wordt in beginsel volledig vergoed. Tot nu toe kan het Jachtfonds het totale bedrag aan vergoedingen uitbetaald inzake ganzenschade, volledig in rekening brengen bij de rijksoverheid. In de nota 'Ruimte voor ganzen' is het voornemen verwoord om van de houders van een jachtake een extra bijdrage te vragen van f 25,- ten behoeve van de uitbetaling van tegemoetkomingen in ganzenschade door het Jachtfonds. Overigens blijft de rijksoverheid het merendeel van de kosten van schadevergoeding voor haar rekening nemen. Het ministe-

rie van LNV stelt op jaarbasis f 1,3 miljoen beschikbaar voor de vergoeding van schade veroorzaakt door ganzen. Daarnaast stelt het ministerie zich garant voor de financiering van eventuele tekorten in het budget voor schadevergoeding.

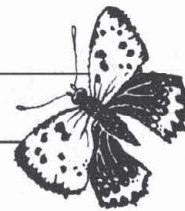
Jacht op ganzen

In de nota 'Ruimte voor ganzen' is voorgesteld de huidige mogelijkheden om ganzen te bejagen, te laten bestaan. Dit betekent, dat mag worden gejaagd op kolganzen, rietganzen en grauwe ganzen in de periode van 1 september t/m 31 januari tussen een half uur voor zonsopgang en 10.00 uur 's ochtends. Het gebruik van levende lokganzen bij de jacht is verboden. De huidige jachtdruk, zo wordt in de nota gesteld, blijkt geen negatieve invloed te hebben op de populaties, aangezien deze nog steeds in omvang toenemen. In het seizoen 1988/1989 zijn in Nederland in totaal tegen de 50.000 ganzen geschoten, waarvan bijna 7.000 grauwe ganzen, tegen de 5.000 rietganzen en ca 38.000 kolganzen.

De Vaste Commissie voor Landbouw en Natuurbeheer heeft de discussie over de jacht op ganzen uitgesteld naar het moment waarop de door de staatssecretaris van LNV toegezegde nota 'Jacht en wildbeheer' in de Tweede Kamer wordt besproken. In deze nota, die voor de zomervakantie naar de adviesraden wordt gezonden, wordt de plaats van de jacht in Nederland in breder verband aan de orde gesteld. In de nota zal onder andere worden ingegaan op de geopende jachtijd voor de diverse soorten en de jacht in natuurgebieden.

Foeragerende rietganzen (*Anser fabalis*) (foto: RIN, Arnhem).

Regionale aanpak

Een belangrijk onderdeel van het rijksbeleid vormt het bevorderen van de samenwerking tussen boeren, jagers en natuurbeschermers bij het beheer van ganzen op regionaal niveau. Dit dient tot uitdrukking te komen in de totstandkoming van regionale ganzenbeheersplannen. Voor verschillende regio's zijn reeds dergelijke plannen opgesteld, waarin o.a. wordt aangegeven waar de ganzen met rust worden gelaten en waar zij ter voorkoming van schade worden verjaagd. Het opstellen van dergelijke plannen zal door de overheid worden bevorderd via contacten met organisaties van boeren, van jagers en van natuurbeschermers.

De staatssecretaris van LNV heeft aan de Vaste Commissie voor Landbouw en Natuurbeheer toegezegd een nadere studie uit te voeren naar de haalbaarheid van een gedoogvergoeding voor boeren die bereid zijn ganzen op hun gronden op te vangen.

Onderzoek

In 1990 is een onderzoek gestart naar de invloed van ganzenbegrazing op de ontwikkeling van akkerbouwgewassen en de mogelijkheden om schade aan akkerbouwgewassen te beperken. Het onderzoek richt zich ook op de mogelijkheid om ganzen op te vangen op groenbemesters. Verder wordt nagegaan op welke wijze ganzenbeheer beter kan worden ingepast in de agrarische bedrijfsvoering, zowel in de akkerbouw als in de veeteelt. Het onderzoek zal 4½ jaar duren en worden uitgevoerd door het Rijksinstituut voor Natuurbeheer en het Centrum voor Landbouw en Milieu. Ook de Directie Flevoland van Rijkswaterstaat en de Stichting Proefboerderijen Noordelijke Akkerbouw dragen actief bij aan het onderzoek. Het onderzoek sluit aan op onderzoek naar ganzenschade aan grasland, dat enkele jaren geleden door het CABO is uitgevoerd (Groot Bruinderink, 1987).

Internationale samenwerking

Internationale samenwerking is vooral bij trekkende soorten als ganzen uiterst belangrijk. Momenteel wordt gewerkt aan de totstandkoming van een verdrag en beheersplan voor watervogels die de west-palearctische trekroute volgen. Dit gebeurt binnen het raamwerk van de Conventie van Bonn. Vanuit Nederland worden veel inspanningen geleverd om

Brandganzen (*Branta leucopsis*)
(foto: J. van der Neut).

dit verdrag tot stand te brengen. In het kader van dit verdrag organiseert het ministerie van LNV in oktober a.s. een internationale workshop over het thema 'Watervogels en landbouw'. De organisatie geschiedt in nauw overleg met het International Waterfowl and Wetlands Research Bureau (IWRB). De workshop is o.a. gericht op het verkennen van mogelijkheden voor het opstellen van internationale beheersplannen per soort en per trekroute, waarbij het voorkomen en beperken van landbouwschade een belangrijke rol speelt.

Literatuur

Ebbing, B.S., L.M.J. van den Bergh, A.M.M. van Haperen, C.M. Lok, J. Philippona, J. Rooth & A. Timmerman Azn, 1987. Verspreiding en aantalsontwikkeling van in Nederland pleisterende ganzen. De Levende Natuur 88 (5): 162 - 178.

Groot Bruinderink, G.W.T.A., 1987. Wilde ganzen en cultuurgrasland in Nederland. Publikatie 422. CABO, Wageningen.

Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, 1990. Ruimte voor ganzen (nota). SDU, Den Haag.

Summary

Dutch government's policy on geese management in the 1990s

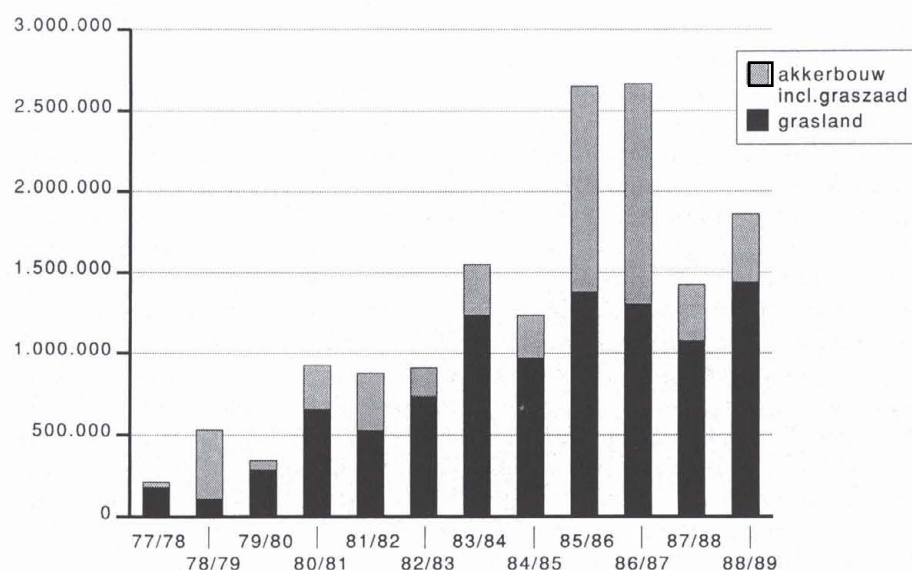
The Memorandum 'Room for Geese', published by the State secretary for Agriculture, Nature Management and Fisheries, describes the policy on geese management in The Netherlands in the 1990s. The outlines of the policy are as follows.

The attention of the national government will in particular focus on the protection of vulnerable species: Brent goose, Barnacle goose, Pink-footed goose and the Bean goose subspecies fabalis.

The policy aims at receiving geese preferably in natural areas and land with less vulnerable crops. The policy will be elaborated at a regional level through the encouragement of co-ordinated and planned scaring of geese from damage-prone land to less damage-prone land. Damage caused by wild geese is in principle fully reimbursed. Research has been started into the damage caused by geese to arable crops and possibilities of restricting the damage. Co-operation at an international level will be encouraged. The first steps have been taken within the framework of the Convention of Bonn.

Drs. R. van Oostenbrugge
Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij
Directie Natuur-, Milieu- en Faunabeheer
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Fig. 2. Verloop in de door het Jachtfonds uitgekeerde tegemoetkomingen in ganzenschade opgetreden in de winterseizoenen 1977/78 t/m 1988/89 (in guldens). Amounts paid by the Game Fund to compensate goose-damage (in DFL.).

T. Lebrat

'Ruimte voor ganzen' kritisch bekeken

Anky Woudstra
& Jules Philippona

Het ganzenbeleid, zoals beschreven in het artikel van Rijk van Oostenbrugge, vraagt om een reactie van de kant van de natuurbescherming. De Waddenvereniging zal hieronder kritische kanttekeningen plaatsen bij enkele hoofdpunten. Zij baseert zich hierbij op eigen ervaringen en onderzoek van onder meer Ogilvie (1978) en Owen (1980).

Lang verwacht

Een ganzennota was al in 1984 aangekondigd en in de tussentijdse 7 jaar is er vanuit de natuurbescherming heel wat aangedragen richting het ministerie. Veel kritiek is er gespuid op de (uitwassen van de) jacht; via de Raad van State is het afschieten van rotganzen verboden; voorstellen voor het beheer van rotganzen in het Nederlandse waddengebied zijn gepubliceerd in 1988; in samenwerking met agrariërs is de brochure 'Grazende vogels op boerenland' met veel constructieve oplossingen voor het schadeprobleem uitgegeven; en er zijn voorstellen voor regionale aanpak ingediend. De verwachtingen waren dan ook hooggespannen. Helaas wordt het lange wachten op een ganzenbeleid dat werkelijk de ganzen beschermt en de boeren

niet onnodig benadeelt, onvoldoende beloofd.

Aanleiding voor een nota was de (verheugende) toename van het aantal overwinterende ganzen en de toegenomen omvang van de schade aan landbouwgewassen.

De oorzaken voor de toename van de aantallen ganzen lijken duidelijk (Ebbinge, 1987). Als voornaamste oorzaak wordt de lagere jachtdruk in de noordwesteuropese landen genoemd. Ook het verhoogde voedselaanbod in de winterkwartieren heeft invloed op de conditie van veel ganzen. Daardoor kan ook de lagere sterfte binnen de ganzenpopulaties, vergeleken met vroeger, voor een deel verklaard worden. Verschuivingen binnen het totale verspreidingsgebied van een soort kunnen eveneens een toename in het ene en afname in het andere winterkwartier deels verklaren. Voor Nederland zou dat kunnen gelden voor de Riet- en de Kolgans.

Een beleid dat 'ruimte voor ganzen' wil bieden, betekent in onze ogen derhalve: jachtdruk verlagen, voedsel en rust veilig stellen en een internationaal afgestemde aanpak. In hoeverre het uitgezette beleid hieraan tegemoet komt, bespreken we in dit artikel.

De andere kant van deze medaille is de schade aan boerenland, die mede door de toegenomen aantallen ganzen de laatste jaren groter is geworden. Voor deze problematiek verwachtten we derhalve ook een oplossing van de kant van het ministerie. Of de geboden oplossing voldoende beantwoordt aan onze verwachting bespreken we hieronder.

Bescherming

Wat wellicht uit het artikel mag blijken, maar niet duidelijk verwoord wordt, is dat als doelstelling voor het beleid in de nota 'Ruimte voor Ganzen' gekozen is: 'het beschermen en behouden van de ganzenpopulaties, met inachtneming van het belang van de landbouw en van de jacht'. Wat betreft dat laatste wordt in de nota gesproken van 'het zorg dragen voor een verstandige benutting van de ganzenpopulaties'.

Beschermingsmaatregelen worden echter alleen voorgesteld voor de kwetsbare soorten. Dit betekent dat kolganzen, rietganzen en grauwe ganzen na 10 uur 's morgens nog steeds vogelvrij zijn. Van Oostenbrugge spreekt van 50.000 afgeschoten ganzen in 1988/1989. Dit soort cijfers berust op schattingen en ligt in werkelijkheid waarschijnlijk (nog) hoger. De rechtvaardiging dat dit hoge afschot geen negatieve invloed op de populaties heeft, is bovendien aanvechtbaar. De ganzen worden ook in andere landen, zoals Polen en de voormalige DDR, bejaagd en het totale afschot zou in bepaalde seizoenen en bij bepaalde soorten te hoog kunnen zijn. Door de jagers wordt geen rekening gehouden met de aanwas van een populatie gedurende de voorgaande zomer. Daar komt nog bij dat er vanuit natuurbeschermingsoogpunt geen enkele reden is om de populaties te beperken door middel van jacht. Wij zouden onze internationale verantwoordelijkheid pas waarmaken als wij de plezierjacht drastisch zouden verminderen. Hoe kunnen wij het massale afschieten in de winter verantwoorden